

בס"ד, כ"ז שבט התשפ"ה

סנהדרין דף ע' – בן סורר ומורה דיני אכילה ושתייה, ואגדות על היין ונזקיו

שאלות:

1. דן שותה הרבה יין בטיש אצל הרבה, האם צריך לחשוש שהוא יהפוך לאלכוהוליסט?

שיעורי אכילה ושתייה בבן סורר ומורה

המשנה מגדירה את התנאים בהם מתחייב בן סורר ומורה באכילה ושתייה:

1. שיאכל תרטימר בשר וישתה חצי לוג יין האיטלקי דווקא (רש"י: יין האיטלקי טוב ומעולה ונמשך אחריו)
2. שזה לא יהיה בדרך מצווה או עבירה.
3. דווקא בשר ויין, ולא בשאר אוכל ומשקה.

תנא קמא אומר תרטימר בשר וחצי לוג יין. **רבי יוסי** אומר מנה בשר ולוג יין. **רבי זירא** מבאר: מתוך **שרבי יוסי** כפל את הכמות ביין (מחצי לוג ללוג), כך גם בבשר, ולכן תרטימר זה חצי מנה.

רב חנן בר מולדה אומר בשם **רב הונא** שתי הלכות: א) הבן חייב רק כשיקנה בשר ויין בזול, שנאמר "זולל" מלשון זול (רש"י: שאם ביוקר לא שכיח לו מעות לגנוב ולא יתמכר). ב) חייב רק כשיאכל בשר חי וישתה יין חי.

הגמרא מקשה מדברי **רבה ורב יוסף** שאמרו שאם אכל בשר חי ושתה יין חי לא נעשה בן סורר ומורה. **רבינא מתרץ**: ביין - מזוג ולא מזוג כראוי (רש"י: יין מזוג קצת משובח ונמשך אחריו), ובבשר - מבושל ולא מבושל כראוי, כבשר שאוכלים גנבים (רש"י: שאין להם זמן לבשלו כראוי מפני שעושים בסתר).

2. אבי אוכל הרבה פלאפל ליד בית הספר, יש חשש שהוא יחסל את הכסף של ההורים שלו?

דיני בשר מליח ויין מגתו

רבה ורב יוסף אומרים שאם אכל בשר מליח ושתה יין מגתו לא נעשה בן סורר ומורה (רש"י: לא חשובים ולא ימשך אחריהם). הגמרא משווה את זה לדין ערב תשעה באב, ששם אסור לאכול בשר ויין אבל כן מותר לאכול בשר מליח ולשתות יין מגתו (רש"י: כי זה לא משמח).

רבי חנינא בר כהנא מגדיר את הזמנים לגבי ערב תשעה באב:

- בשר מליח - כל זמן שהוא כשלמים - שני ימים ולילה (רש"י: בלחלוחיתו, ולא נחלף טעמו במלחו)
  - יין מגתו - כל זמן שהוא תוסס - שלושה ימים (רש"י: שהוא נושך בגרון מחמת שהוא מחמיץ)
- הגמרא מסבירה את השוני בהגדרת מליח ויין מגתו בין תשעה באב לבן סורר ומורה:
- בתשעה באב: האיסור משום שמחה, ולכן כל זמן שיש בו טעם כשלמים יש בו שמחה ואסור
  - בבן סורר ומורה: העניין הוא המשכות אחרי התאוה, ולכן בבשר מליח שעבר עליו לילה אחד ויין מגתו עד שלא עברו עליו 40 יום, שהם פחות טעימים, לא חוששים שיימשך אחריהם.

3. יוסי יושב שבעה, האם זה נכון שהוא ישתה משקה משכר?

מאמרי חכמים על יין

הגמרא מביאה סדרה של דרשות בעניין התועלת והנזק של היין:

רב חנן אומר: שהיין נברא בעולם רק לשתי מטרות, על פי הפסוק "תנו שכר לאובד ויין למרי נפש": לנחם אבלים ("למרי נפש" - רש"י: לפכח צערם), ולשלם שכר לרשעים ("לאובד" - רש"י: שיהנו ממנו בעולם הזה להמעיט משכרם לעולם הבא) הגמ' מביאה עוד דרשות ובין השאר, דרשות על הפסוק "אל תרא יין כי יתאדם":

- **רבי יצחק**: אל תראה יין שמאדים פני רשעים בעולם הזה ומלבין פניהם (מביישם) לעולם הבא
- **רבא**: אל תראה יין שאחריתו דם (רש"י: שהשותהו סופו שהוא הורג או נהרג על ידו)

דרשות נוספות:

- **רב כהנא** דורש: כתיב "תירש" וקוראים "תירוש": זכה - נעשה ראש, לא זכה - נעשה רש.
- **רבא** דורש: על הכתוב יין ישמח, "ישמה" בה' (כדברי היד רמה, והמהרש"א מפרש שה' וח' מתחלפות) וקוראים "ישמח" בח': זכה - משמחו, לא זכה - משממהו (רש"י: עושה אותו משוגע). וזה מתאים לדברי **רבא** שאמר: חמרא וריחני פקחין
- **רב עמרם** בשם **רבי חנינא** דורש את הפסוק ממשלי: "למי אוי למי אבוי למי מדנים למי שיח למי פצעים חנם למי חכלילות עינים... למאחרים על היין":
- מהתחלה לסוף: אוי ואבוי למי ששותה יין.
- מהסוף להתחלה: מי ששותה יין הוא מי שיש לו אוי ואבוי (רש"י: אלו האבלים שראינו שהיין ניתן להם), ומי שיש לו מדנים ופצעים (רש"י: אלו הרשעים הנלחמים עם הבריות)

4. האם חוה פיתתה את אדם עם תפוח?

פרשת נח והיין

עובר הגלילי דורש שיש י"ג ווי"ן (לשון וי' - אוי ואבוי) בפרשת נח והיין, בפסוקים "ויחל נח... וישת מן היין וישכר..."

רב ושמואל נחלקו מה עשה חם לנח:

- אחד אומר סרסו, ומתוך שקלקלו ברביעי (רש"י: מנע ממנו להוליד בן רביעי), לכן נח קילל את בנו הרביעי של חם - כנען.
- אחד אומר רבעו, כי הוא לומד גזירה שווה "וירא" "וירא" מפרשת דינה.

הגמרא שואלת על מי שאומר רבעו: למה נענש כנען שהוא בן רביעי? ומתרצת שגם לדעה זו חם גם סרס אותו.

רב חסדא אמר בשם **רב עוקבא**: שהקב"ה אמר לנח - היה לך ללמוד מאדם הראשון שלא גרם לו אלא יין. וזה כדעת **רבי מאיר** שאומר שעץ הדעת היה גפן, (שאינ דבר שמביא יללה לאדם אלא יין). ונחלקו על **רבי מאיר**:

- **רבי יהודה**: חיטה - שאין התינוק יודע לקרוא אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן.

○ **רבי נחמיה:** תאנה - שבדבר שקלקלו בו נתקנו, שנאמר "ויתפרו עלה תאנה"

5. מדוע בת שבע קשרה את שלמה המלך לעמוד?

תוכחת בת שבע לשלמה על היין

הגמרא מביאה דרשה של **רבי יוחנן** בשם **רבי שמעון בן יוחי** על הפסוק "דברי למואל (רש"י): שלמה המלך, למו-אל - שחכמתו מהאל) מלך משא אשר יסרתו אמו": בת שבע כפתה את שלמה על העמוד להוכיחו על שתיית היין, ואמרה לו שלושה דברים:

"מה ברי" - כולם יודעים שאביך דוד ירא שמים, עכשיו יאמרו שאני אמך זו שגרמתי לך לחטוא.

"מה בר בטני" - כל נשות בית אביך כשהתעברו לא ראו פני המלך, ואני דחקתי ונכנסתי כדי שיהיה לי בן מזורז ומלובן (רש"י: תשמיש יפה לולד)

"מה בר נדרי" - כל הנשים נדרו שיהיה להן בן הגון למלכות, ואני נדרתי שיהיה בני זריז וממולא בתורה והגון לנביאות.

עוד אמרה לו: "אל למלכים למואל" - מה לך אצל מלכים ששותים יין ומשתכרים ואומרים "למה לנו אל?"

רבי יצחק אומר: ששלמה חזר והודה לאמו, שנאמר "כי בער אנכי מאיש" - זה נח שנקרא איש וחטא ביין, "ולא בינת אדם ליי" - זה אדם הראשון שאני שתיתי יותר מהם.

6. אמא של יעקב לא אוהבת את החבורה שהוא מסתובב איתה, יש סיכוי שהיא צודקת?

בן סורר באכילת מצווה

רבי אבהו אומר: שבן סורר ומורה לא חייב עד שיאכל בחבורה שכולה סריקין (רש"י: ריקים שאין שם אדם הגון שיעצור אותו).

הגמרא מקשה מהמשנה שאומרת "אכל בחבורת מצוה לא נעשה בן סורר ומורה", משמע בחבורה רגילה חייב למרות שלא כולם סריקין.

הגמרא מתרצת שהדיוק הנכון מהמשנה הוא שאפילו בחבורה שכולה סריקין, אם עוסק במצוה לא נמשך.

המשנה אמרה: שאם אכל בעיבור החודש - לא נעשה בן סורר ומורה. הגמרא מקשה: הרי לא מעלים לעיבור החודש בשר ויין אלא רק פת וקטניות? ומתרצת: למרות שהבן סורר ומורה כן העלה בשר ויין לעיבור החודש, כיון שעוסק במצוה לא נמשך.

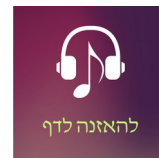
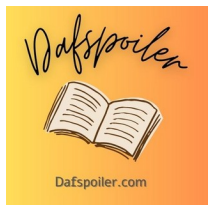
חכמים שנו בדיני עיבור החודש: לא עולים פחות מעשרה, עולים רק בפת דגן וקטניות, עולים רק לאור עיבורו. **רבי חייא בר אבא** אמר לבניו שיקדימו לעלות מבעוד יום וירדו לפני ההשכמה, כדי שמי שרואה אותם ידע שהם היו שם לעיבור החודש בלילה ויתפרסם הדבר.

לגבי מעשר שני - כיון שאוכל כדרך מצוותו (רש"י: בבקר ובצאן וביין ובשכר) לא נמשך אחריו.

7. אסף חושב שזה לא ראוי להגיש בסעודת סיום מסכת בשר עוף, הוא צודק?

בן סורר בסוגי אכילה שונים

רבא אומר: שאם אכל בשר עוף לא נעשה בן סורר ומורה (רש"י: לא נמשך כל כך לבשר עוף).

הגמרא מקשה מהמשנה שאומרת שאם אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים לא נעשה בן סורר ומורה. וסתם שקצים הם עופות טמאים, ומשמע שבאכילת עוף טהור כן חייב!

הגמרא מתרצת שיש לחלק:

- כשאכל תרטימר בשר והיה חסר כזית - אם השלים בעופות טמאים פטור, אבל אם השלים בעוף טהור חייב.
- **רבא** דיבר על מקרה שאכל את כל השיעור מבשר עוף.

המשנה אומרת: אכל דבר שהוא מצוה (כגון תנחומי אבלים) או דבר שהוא עבירה (כגון תענית ציבור) - פטור. המשנה מחדשת שאפילו במצוות דרבנן, כשהוא אוכל תוך כדי מצוה לא נמשך אחר תאוות האכילה.

בדבר עבירה פטור כי נאמר "איננו שומע בקולנו" - בקולנו דווקא, אבל אם לא שומע גם בקול המקום זו גזירת הכתוב שלא נעשה בן סורר ומורה.

המשנה מסיימת: "אכל כל מאכל ולא אכל בשר, שתה כל משקה ולא שתה יין". הגמרא מבארת: אפילו אכל דבילה קעילית (תאנה מיובשת מקעילה) ושתה דבש וחלב שמשכרים מעט - לא נעשה בן סורר ומורה אלא אם אכל בשר ושתה יין.